

สถิติการค้าระหว่างประเทศ ของ กพณ. กับ ธปท. ต่างกันอย่างไร ?

วิศวพันธ์ เจริญสุข*

ผู้วิเคราะห์อาวุโส ทีมสถิติภาคต่างประเทศ 1-2

Stat in Focus

สิงหาคม 2562

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

สถิติการค้าระหว่างประเทศทั้งสินค้าออกและสินค้าเข้ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการใช้ติดตามภาวะการค้าขายของไทยกับต่างประเทศ โดยแหล่งข้อมูลมาจากกรมศุลกากรซึ่งรับผิดชอบจัดเก็บข้อมูลตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งอิงตามคู่มือการจัดทำสถิติการค้าระหว่างประเทศ (International Merchandise Trade Statistics: IMTS 2010) (UN, 2010) ส่วนหน่วยงานหลักที่นำไปใช้และเผยแพร่ คือ กระทรวงพาณิชย์ (กพณ.) โดยใช้ข้อมูลสถิติการค้า ตามกรมศุลกากร มาใช้วิเคราะห์ภาวะการค้าของประเทศ และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) นำข้อมูลกรมศุลกากรมาจัดทำสถิติบัญชีดุลการชำระเงิน โดยอิงตามคู่มือการจัดทำสถิติดุลการชำระเงินฉบับที่ 6 (Balance of Payments and International Investment Position Manual, 6th Edition: BPM6) (IMF, 2008) และใช้วิเคราะห์เพื่อประกอบการดำเนินนโยบายการเงิน

การรายงานข้อมูลของ 2 หน่วยงานข้างต้นมีความแตกต่างกัน และบางครั้งข้อมูลมีทิศทางแตกต่างกันด้วย บทความนี้จะอธิบายสาเหตุของความแตกต่างกัน และผลที่มีต่อข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้งานมีความเข้าใจข้อมูลที่ถูกต้องยิ่งขึ้น

สถิติการค้า ของ ธปท. (IMF, 2008)

ธปท. ประมวลสถิติการค้าระหว่างประเทศตามหลักสถิติดุลการชำระเงิน (BOP Basis) หมายถึง มูลค่าของสินค้าที่มีการแลกเปลี่ยน หรือมีการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของ (Change of Ownership) ระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติ ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

- **มูลค่า** เป็นราคาตลาด นั่นคือ ราคาที่มีการตกลงกันระหว่างคนซื้อและคนขาย ณ ขณะนั้น และแปลงสกุลเงินที่ซื้อขายกันให้อยู่ในรูปดอลลาร์ สรอ. โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยทั้งเดือนของอัตราซื้อและขายรายวันของธนาคารพาณิชย์
- **สินค้า** หมายถึงสินค้าที่ซื้อขายเป็นการทั่วไปโดยนับรวมถึงน้ำ ไฟฟ้า และแก๊สธรรมชาติ ทั้งสินค้าที่ผ่านแดนประเทศไทยซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมศุลกากร และรวมถึงสินค้าที่ไม่ผ่านแดนประเทศไทย เช่น การซื้อขายดาวเทียมของคนไทยที่เกิดขึ้นนอกประเทศ สินค้าที่คนไทยสั่งซื้อแล้วขายต่อในต่างแดน หรือสินค้าที่จัดหาไว้ให้บริการแก่ต่างชาติ ณ ท่าอากาศยาน หรือท่าเรือ ในประเทศ เช่น น้ำมัน เชื้อเพลิงของเครื่องบิน และเรือ หรืออาหารที่ผู้ประกอบการไทยให้บริการแก่ผู้โดยสารสำหรับ

*ผู้เขียนขอขอบคุณผู้บริหารสำนักสถิติเศรษฐกิจ และผช. ผอ.กริช เฉลิมดำริชัย สำหรับคำแนะนำและความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงบทความนี้

สายการบินต่างชาติ สินค้าเหล่านี้ตามหลัก BOP นับเป็นสินค้าด้วย สำหรับสินค้าเข้าตามข้อมูลกรมศุลกากรซึ่งรวมค่าระวางและค่าประกันภัย ธพท. จัดสองส่วนนี้เป็นค่าบริการ และแยกไปบันทึกในบัญชีบริการด้านจ่าย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ให้บริการเป็นต่างชาติ

• **การแลกเปลี่ยนหรือการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของ** คือ ผู้ซื้อและผู้ขายต้องตกลงซื้อขายขาดในทางปฏิบัติ ธพท. จะหักข้อมูลสินค้าที่ไม่มี การเปลี่ยนความเป็นเจ้าของออกจากสินค้าที่ผ่านแดน เช่น สินค้าเช่า ยุทโธปกรณ์เพื่อการซ้อมรบ (Cobra Gold) หรือสินค้าตัวอย่าง ตลอดจนสินค้าที่รับจ้างว่าจ้างผลิต¹ ซึ่งกรณีนี้ค่าจ้างที่ได้รับจะจัดเป็นค่าบริการและคิดเฉพาะมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นบันทึกไว้ในบัญชีบริการ

• **คนไทยกับคนต่างชาติ (ผู้มีถิ่นฐานในประเทศไทยกับผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ)** จำแนกโดยสองเงื่อนไขหลักคือ **เขตเศรษฐกิจ** (Economic territory) เน้นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์จะครอบคลุมทั้งผืนดิน น่านฟ้า และน่านน้ำ และเขตการปกครอง เช่น สถานทูต ฐานทัพ ฯลฯ กรณีสถานทูตต่างชาติในประเทศไทยจะถือว่าเป็นต่างชาติแม้ว่าจะอยู่ในอาณาเขตของไทย และ เงื่อนไข **การมีถิ่นฐาน** จะเน้นเรื่องเจตนาของการอาศัยในประเทศหนึ่งๆ มากกว่าเชื้อชาติหรือสัญชาติ แต่เนื่องจากเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก จึงใช้เกณฑ์การอาศัยอยู่ในไทยระยะเวลาเกิน 1 ปี จะถูกจัดเป็นคนไทย

• **เวลาในการบันทึก** ตามหลักสถิติ การชำระเงิน จะบันทึกข้อมูลเมื่อมีคำสั่งซื้อขาย มิใช่เวลาที่สินค้าผ่านแดนหรือผ่านพิธีการศุลกากร แต่ในทางปฏิบัติการประมวลผลจะเน้นปรับเวลาการบันทึกให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงได้เฉพาะรายการใหญ่ๆ เช่น การนำเข้าเครื่องบิน / เรือดำน้ำ ที่เหลือใช้ข้อมูลตามกรมศุลกากร

สถิติการค้า ของ กพณ. (UN, 2010)

ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศของ กพณ. มาจากกรมศุลกากร ซึ่งได้ข้อมูลมาจากบทบาทหน้าที่หลักคือการจัดเก็บภาษีอากรและควบคุม/ตรวจสอบสินค้า โดย กพณ. ใช้ข้อมูลตรงตามกรมศุลกากรทุกประการ และอิงหลักการจัดทำข้อมูลสถิติการค้าระหว่างประเทศตามคู่มือ IMTS 2010 กล่าวคือ เป็นมูลค่าของสินค้าที่เคลื่อนย้ายผ่านเข้าออกระหว่างประเทศในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

• **มูลค่า** จะใช้ราคาที่ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าสำแดง ทั้งนี้ ต้องไม่ต่ำกว่าราคากลางที่กรมศุลกากรกำหนด การแปลงมูลค่าของสินค้าตามพิธีการศุลกากรจะใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่กรมศุลกากรประกาศให้แก่ผู้นำเข้า/ส่งออก

• **สินค้า** หมายถึง สินค้าที่ค้าขายเป็นการทั่วไป โดยรวมน้ำ ไฟฟ้า และแก๊สธรรมชาติ โดยสินค้าออกเป็นมูลค่าสินค้า ณ ด้านศุลกากรของไทย หรือมูลค่าเอฟ.โอ.บี. ขณะที่สินค้าเข้าร่วมค่าบริการขนส่งทางเรือและประกันภัยด้วย หรือมูลค่าซี.ไอ.เอฟ.

• **การเคลื่อนย้ายผ่านเข้าออกระหว่างประเทศ** ใช้เขตการดูแลของกรมศุลกากรเป็นเกณฑ์

• **เวลาในการบันทึก** จะบันทึกข้อมูลเมื่อสินค้านั้นผ่านพิธีการศุลกากร

สรุปความแตกต่างและผลที่มีต่อข้อมูลสถิติการค้า

แม้สองหน่วยงานมีแหล่งข้อมูลมาจากกรมศุลกากรแหล่งเดียวกัน แต่มีวัตถุประสงค์และนิยามในการจัดทำสถิติการค้า ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ธพท. ใช้เกณฑ์การเปลี่ยนความเป็นเจ้าของสินค้าระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติ และบันทึกเฉพาะส่วนที่นับเป็นสินค้า ขณะที่ กพณ. ใช้ข้อมูลตามกรมศุลกากร

¹ สินค้ารับจ้างผลิต (Goods for Processing) คือ สินค้าที่ชาวต่างชาติเป็นผู้ว่าจ้างจัดหาวัตถุดิบและจ้างคนในประเทศไทยเป็นผู้ผลิตสินค้าให้ เมื่อผลิตสำเร็จ แล้วจะส่งกลับให้ผู้ว่าจ้างหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ขณะเดียวกัน สินค้าว่าจ้าง

ผลิต คือสินค้าที่คนไทยจัดหาวัตถุดิบและว่าจ้างต่างชาติเป็นผู้ผลิตในต่างประเทศ เมื่อผลิตสำเร็จแล้วจึงนำกลับเข้ามาในประเทศ

เน้นที่มูลค่ารวมของสินค้า (และบริการ) ที่ผ่านพิธีการศุลกากร (รูปที่ 1)

ความแตกต่างของข้อมูลจะต่างกันมากที่มูลค่าสินค้านำเข้าโดยข้อมูลที่ ธพท. เผยแพร่จะน้อยกว่า กพท. เฉลี่ยร้อยละ 8.5 ต่อเดือน (รูปที่ 2) ส่วนใหญ่เกิดจากการหักค่าระวางและค่าประกันภัย ขณะที่มูลค่าสินค้าออกมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย (ประมาณร้อยละ 1) ทำให้อัตราการเติบโตมีความแตกต่างกันหรือบางครั้งมีทิศทางแตกต่างกัน (รูปที่ 3 และ 4) ส่งผลให้ดุลการค้าของ ธพท. สูงกว่า กพท. และในบางเดือนแม้ดุลการค้าของ กพท. ขาดดุล แต่อาจเห็นดุลการค้าของ ธพท. เกินดุลได้ (รูปที่ 5)

สถิติการค้าของ 2 หน่วยงาน จึงให้มุมมองต่อการค้าระหว่างประเทศที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกัน อย่างไรก็ตาม ธพท. ในฐานะมีหน้าที่จัดทำสถิติบัญชีดุลการชำระเงินของประเทศซึ่ง

เป็นบัญชีแสดงรายรับรายจ่ายทุกประเภทธุรกรรม (สินค้า บริการ เงินโอน เงินทุน) ก็ต้องจัดทำสถิติตามหลัก BOP เพื่อให้สอดคล้องกับบัญชีหลักคือบัญชีประชาชาติ ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อให้ สศช. สามารถนำข้อมูลการค้า (รวมบริการ) ของ ธพท. ไปใช้จัดทำบัญชีประชาชาติได้เลย

เอกสารอ้างอิง

International Monetary Fund, 2008, "Sixth Edition of the IMF's Balance of Payments and International Investment Position Manual", Washington D.C..

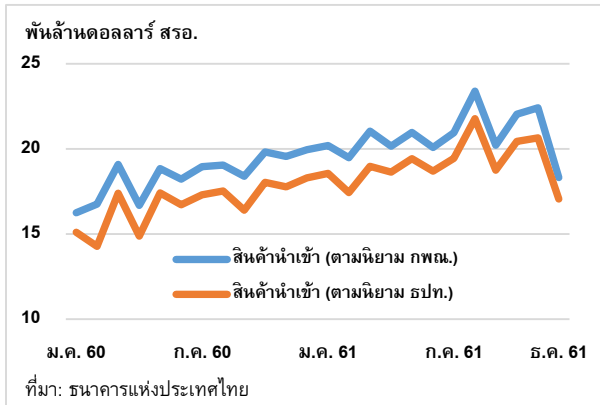
United Nations, 2010, "International Merchandise Trade Statistics Concepts and Definitions", New York.

รูปที่ 1 สรุปการจัดทำข้อมูลสถิติการค้าสินค้าฯ ธพท. และ กพท.

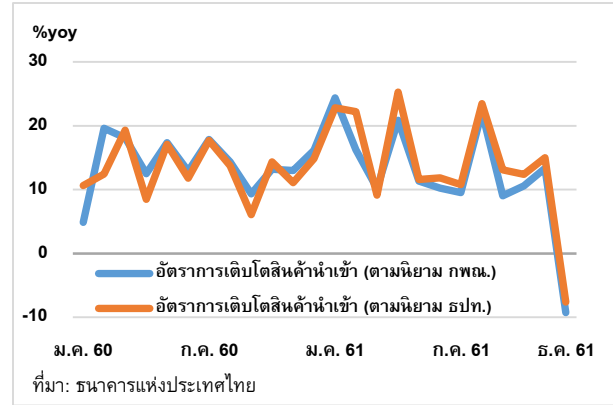
รายการ	ธพท.	กพท.	
แหล่งที่มาของข้อมูล	กรมศุลกากร และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง	กรมศุลกากร	
ความครอบคลุมของสินค้า	สินค้าทางกายภาพ (รวมถึงน้ำ ไฟฟ้า และแก๊สธรรมชาติ) ที่เคลื่อนย้ายผ่านเข้าออกประเทศ		
	รายการปรับเพิ่ม	รายการหักออก	สินค้าตามหลักสถิติการค้าระหว่างประเทศ (Customs Basis)
	<ul style="list-style-type: none"> การซื้อขายดาวเทียมหรือเรือดำน้ำที่เกิดนอกประเทศ สินค้าซื้อมาขายไปในประเทศ สินค้าที่ถูกจัดหา ณ ทำอากาศยาน หรือทำเรือ 	<ul style="list-style-type: none"> สินค้าเช่า หรือสินค้าชั่วคราว สินค้าตัวอย่าง ยุทธโศปกรณ์เพื่อการซ่อมรบ สินค้าว่าง/รับจ้างผลิต สินค้านำเข้า/ส่งออกกับคนไทยหรือคนต่างชาติกับคนต่างชาติ ค่าระวางและประกันภัยที่ถูกรวมมาในสินค้าเข้า 	
สินค้าตามหลักดุลการชำระเงิน (BOP Basis)			
อัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้แปลงเป็นมูลค่าดอลลาร์ สรอ.	อัตราเฉลี่ยทั้งเดือนของอัตราซื้อและขายรายวันของธนาคารพาณิชย์	อัตราแลกเปลี่ยนที่กรมศุลกากรประกาศให้แก่ผู้นำเข้า/ส่งออก	
เวลาการบันทึกข้อมูล	วันที่มีการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของ	วันที่ทำพิธีการศุลกากร	

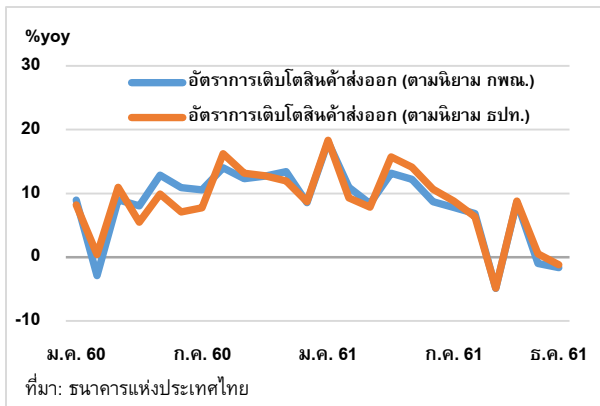
รูปที่ 2 สินค้านำเข้าตามนิยามของ รพท. และ กพณ.

รูปที่ 3 เปรียบเทียบอัตราการเติบโตของสินค้านำเข้า

รูปที่ 4 เปรียบเทียบอัตราการเติบโตของสินค้าส่งออก

รูปที่ 5 ดุลการค้าตามนิยามของ รพท. และ กพณ.

